

Möjligheter och hinder för ett effektivt dopningspreventivt arbete

– En djupintervjustudie bland poliser

Pia Kvillemo, Anna Strandberg, Tobias Elgán och Johanna Gripenberg

RAPPORT NR 75

STADs rapportserie, 2023
Rapport nummer 75
ISSN: 1654-7497
ISBN: 978-91-986697-8-7

www.stad.org

Rapporten kan laddas ned från STADs hemsida: www.stad.org

FÖRORD

STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) startade 1995 som ett tioårigt projekt med uppdrag att identifiera, tillämpa och utvärdera lovande metoder för prevention inom alkohol- och narkotikaområdet. Projektet initierades efter en översyn av missbruksvården i Stockholms län, där Landstinget (nuvarande Region Stockholm) och Stockholms kommun gemensamt beslutade att göra en mer långsiktig satsning på metodutveckling. Sedan 2010 är STAD en enhet inom Centrum för psykiatrforskning.

STADs arbete kännetecknas av ett tätt samspel mellan praktik och forskning där kunskaper från utvärderingar omsätts till praktik och de praktiska metoderna utsätts för kritisk och konstruktiv granskning. Kunskapen om vad som kännetecknar effektiv prevention har ökat under de senaste tio åren men det finns fortfarande ett stort behov av att utveckla och testa nya samhällsbaserade preventiva metoder.

I studien som presenteras i denna rapport har STAD undersökt synen på dopning och dopningsförebyggande arbete bland poliser i samtliga sju polisregioner i Sverige. Syftet var att identifiera möjligheter och hinder för ett effektivt dopningsförebyggande arbete. Den nationella samordnaren vid STAD och STADs övriga dopningsteam har alla bidragit till arbetet. Vi vill tacka alla informanter som generöst delat med sig av sina uppfattningar och erfarenheter relaterade till dopning. Studien har genomförts med medel från Folkhälsomyndigheten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD.....	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
SAMMANFATTNING	5
BAKGRUND	7
Syfte.....	9
METOD.....	9
Rekrytering av intervjupersoner	9
Semistrukturerade intervjuer	10
Dataanalys och sammanställning av resultat	10
RESULTAT	11
Dopning som samhällsproblem	11
Insatser på gym.....	13
Organisatoriska faktorer.....	15
Externa faktorer	19
DISKUSSION	21
Möjligheter.....	21
Hinder	23
Styrkor och svagheter	24
Slutsats.....	24
REFERENSER.....	26

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Dopning har de senaste decennierna alltmer kommit att uppmärksammas som ett samhällsproblem. Dopningsbruk innebär betydande hälsorisker och exempel på psykiska och fysiska konsekvenser är humörväxlingar, aggressivitet, minskad empati, depression, hjärtförstoring, leverskador och muskelskador. Både män och kvinnor riskerar tillfällig eller permanent infertilitet. Användning av dopning innan kroppen utvecklats färdigt kan dessutom orsaka tidigarelagd pubertet och att ungdomen stannar i växten. Utöver individuella hälsoproblem är dopning också förknippat med våld mot andra personer och annan kriminalitet, särskilt om det kombineras med alkohol och narkotika. Därför är det viktigt att samhället förebygger bruk av dopningspreparat. I detta arbete har Polisen en central roll.

Syfte: Syftet med studien var att identifiera möjligheter och hinder för ett effektivt dopningsförebyggande arbete ur Polisens perspektiv.

Metod: Intervjuer med poliser (n=15) genomfördes under perioden december 2021 till maj 2022. Intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant. En riktad innehållsanalys av materialet genomfördes.

Resultat: Möjligheter för ett effektivt dopningsförebyggande arbete återfinns i erkännandet av dopning som ett samhällsproblem, mobilisering av nyckelaktörer, en motiverad polisledning och poliser, adekvat resursallokering, samverkan mellan polisen och gym och med andra myndigheter samt kompetensutveckling för poliser och andra professioner. Hinder för ett effektivt dopningsförebyggande arbete är bristande kunskap om dopning, tidsödande processer kring upptäckt och insamlande av bevismaterial vid dopningsbrott, samt konkurrerande arbetsuppgifter för poliser.

Slutsats: Det dopningsförebyggande arbetet bör kunna effektiviseras genom att ta tillvara befintliga möjligheter och undanröja kvarstående hinder. Studiens resultat utgör grund för en rad rekommendationer kopplade till polisens organisation och omgivande samhälle.

Rekommendationer:

- Samverkan mellan lokala polisområden bör utvecklas för utbyte av erfarenheter och möjlighet att stödja varandras arbete.
- Samverkan mellan polisen och andra relevanta myndigheter bör förbättras för ömsesidig kompetensutveckling och utformning av effektiva incitament att avstå från dopning.
- En förtroendefull kontakt mellan Polisen och gym bör främjas och samverkansavtal mellan lokalpolisområden och gym upprättas
- Inrättande av standardiserad fortutbildning om dopning för flera olika grupper, såsom polischefer, förundersökningsledare och poliser i yttre tjänst bör övervägas.

- Tillräckliga resurser för dopningsförebyggande arbete bör avsättas.
- Polischefers och medarbetares motivation att arbeta dopningsförebyggande bör tillvaratas och främjas inom organisationen.
- Dopningsutbildning för andra professioner som är i kontakt med unga, exempelvis inom vård, skola, idrottsrörelse och socialtjänst kan utvecklas och implementeras.
- Tekniska möjligheter att snabbare och effektivare samla bevis för åtal vid dopningsbrott bör ses över samt möjlighet till återkoppling till polisen för att främja lärande och erfarenhetsuppbyggnad.
- Översyn av dopningslagstiftningen, inklusive påföljder, samt eventuell ändring av delegationsordningen för att underlätta arbete i yttre tjänst kan övervägas.
- Översyn av lagstiftningen om kontroll av kosttillskott kan övervägas.
- Polis och andra nyckelaktörer bör arbeta strategiskt via press och andra medier för att uppmärksamma beslutsfattare och allmänhet på dopningsfrågan och vilka problem som är kopplade till den.
- Studier om förekomsten av dopningsanvändning vid våldsbrott kan med fördel genomföras för att uppmärksamma dopningens roll i dessa sammanhang.

BAKGRUND

Under de senaste decennierna har dopning uppmärksammas som ett växande samhällsproblem (1-4). År 1991 tillkom Sveriges första dopningslag (5) som i nuvarande form förbjuder tillverkning, försäljning, förmedling, innehav och bruk av hormonpreparat (anabola androgena steroider/AAS och tillväxthormon). Undantag görs då medicinska skäl föreligger och bruk sker på läkares inrådan. Lagen tillkom eftersom användning av hormonpreparat i dopningssyfte innebär betydande hälsorisker på både kort och lång sikt. Exempel på negativa hälsoeffekter är humörväxlingar, ökad aggressivitet (särskilt om preparaten kombineras med alkohol och andra droger) minskad empati samt depression (6-8). Användning av hormonpreparat kan också leda till hjärtförstoring, allvarliga leverskador och muskelskador (8-12). Män kan utveckla bröst, s.k. gynekomasti, få testikelförkrympning, potensproblem eller impotens och kraftigt ökat håravfall. Kvinnor kan få ökad kroppsbehåring inklusive skäggväxt, djupare röst och förstörd klitoris (8-12). Både män och kvinnor riskerar tillfällig eller permanent infertilitet (11, 12). Användning av dopningspreparat kan också leda till att ungdomar stannar i växten om det brukas innan kroppen utvecklats färdigt (13).

Bruk av anabola, androgena steroider och tillväxthormon inom motionsidrotten benämns *dopning*. Hur många som använder dopningspreparat i Sverige är svårt att fastställa men frågan har ställts i en del återkommande enkätundersökningar. I 2019 års drogvaneundersökning bland elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2, utförd av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, svarade ca 1-2 procent av pojkarna och 0-1 procent av flickorna att de prövat anabola androgena steroider någon gång (14). I den senaste svenska nationella folkhälsoundersökningen framkom vidare att en procent av männen och mindre än en halv procent av kvinnorna i åldern 17-84 år någon gång prövat anabola androgena steroider eller tillväxthormon (15). Mycket få rapporterade bruk under den senaste månaden. Studier med självrapporterade data från de nordiska grannländerna indikerar dock en potentiell ökning av dopningsbruk under senare år (3).

Redan under 1990-talet signalerade gym i olika delar av Sverige att det fanns problem med dopning på vissa träningsanläggningar. Detta ledde till en rad initiativ för att förebygga dopningens skadliga konsekvenser runt om i landet. STAD sökte medel från Folkhälsomyndigheten (dåvarande Folkhälsoinstitutet) 2007 för att i samproduktion med berörda aktörer utveckla, implementera och utvärdera en metod för att förebygga dopning inom motionsidrotten. Metoden som döptes till 100% ren hårdträning (100% RHT) är ett multikomponent program med flera typer av insatser som involverar olika nyckelaktörer (professioner) (16). Därmed bygger metoden på de multikomponenta programmen Ansvarsfull Alkoholservering och Krogar mot Knark som STAD tidigare tagit fram för att minska de alkohol- och narkotikarelaterade problemen i nöjesmiljöer (17-21). Översiktligt innehåller metoden 100% RHT följande komponenter:

- Samverkan mellan nyckelaktörer
- Policy och tillsyn
- Utbildning av nyckelaktörer (ägare av/personal på träningsanläggningar, polis och preventionssamordnare för länsstyrelser och kommuner)
- Diplomerings av träningsanläggningar

Implementeringen av metoden innebär genomförande av en rad aktiviteter. Under en standardiserad 7-timmarsutbildning går man igenom metoden, polisens brottsförebyggande arbete mot dopning, lagstiftning och tillsyn, idrottens regelverk med Antidopning Sveriges kontroller av föreningsgym, kosttillskott och tekniker för att kommunicera antidopning. Varje gym tar sedan fram en skriftlig policy och handlingsplan samt ser över sina medlems- och anställningsavtal så att det tydligt framgår att de tar ställning mot dopning. Metoden innehåller också ett certifieringssystem med diplomerings som borgar för att gymmen vidmakthåller det dopningsförebyggande arbetet. Certifieringen innebär att vissa krav ska vara uppfyllda, exempelvis dopningsutbildning av personal som arbetar minst halvtid, ett etablerat samarbete med lokal polis och den kommunala preventionssamordnaren, samt en person med särskilt ansvar för det dopningsförebyggande arbetet på gymmet. Polisen utför tillsyn på gym och träningsanläggningar, vilket innebär att relationen mellan polis och gym är en central del i 100% RHT. På föreningsgym kan även Antidopning Sverige genomföra kontroller så att inga otillåtna substanser används av tränande enligt idrottens internationella regelverk. Vid ett tillfälle inom en tvåårsperiod följs gymmen upp för att se att arbetet fortgår på en nivå som motsvarar kraven för att bli omdiplomerad och få ett nytt märke att sätta på sin plakett som finns synligt på gymmet.

Under de senaste trettio åren har ett brett utbud av innovativa interventioner för att motverka preparat som i litteraturen benämnts IPED (Image and Performance-Enhancing Drugs), dvs. utseende- och prestationsfrämjande substanser (inklusive AAS) utvecklats och implementerats. I en ny översikt av nuvarande forskningsfront (4) konstateras att vi fortfarande vet för lite om vilka effekter olika interventioner har. Författarna lyfter fram vikten av implementering och interventionsvetenskap för att förbättra kvantiteten och kvaliteten på evidensbasen för IPED-förebyggande insatser. Författarna framhåller också vikten av att stödja utveckling av interventioner som är lämpliga, motiverade, genomförbara, hållbara och i linje med behoven hos dem som de riktar sig till.

Tidigare forskning har visat att implementeringen av en metod påverkas av flera faktorer som är hindrande eller främjande (22, 23). För det första finns faktorer kopplade till själva implementeringsprocessen, så som utbildning och coachning av personal i den eller de organisationer som metoden ska användas i. För det andra påverkas implementeringen av organisatoriska faktorer, så som attityder, motivation och prioriteringar inom organisationen. Slutligen påverkas implementeringen av den externa kontexten, dvs. det omgivande samhället, så som politisk inriktning, ekonomi och normer (22).

I likhet med många andra verksamheter sattes utbildningsverksamheten inom 100% RHT på prov under 2020 och 2021 då restriktioner kopplade till coronapandemin satte stopp för fysiska (face-to-face) utbildningar för gympersonal (ovan nämnda 7-timmarsutbildning). För att möjliggöra utbildning av poliser under denna period utvecklade STAD i samproduktion med Polisen en digital halvdagsutbildning kring metoden 100% RHT och hur Polisen kan arbeta brottsförebyggande mot dopning. Under den digitala utbildningen får poliserna praktiska redskap för hur de kan planera och genomföra insatser på gym, enhetsberäkningar av dopningspreparat samt hur skälig misstanke om dopningsbrott kan byggas upp genom insamling av bevis. Även samarbetet med lokal media lyfts på utbildningen samt erfarenhetsutbyte mellan deltagare från olika delar av landet i form av gruppdiskussioner. I anslutning till en utvärdering av den digitala utbildningen undersöktes även hur poliser ser på dopningsfrågan i ett bredare perspektiv. En ökad kunskap kring detta kan bidra både till utveckling av det dopningsförebyggande arbetet i olika delar av landet och till implementeringsforskningen på området.

Syfte

Syftet med föreliggande studie var att identifiera möjligheter och hinder för ett effektivt dopningsförebyggande arbete genom att undersöka polisens syn på dopning som samhällsproblem, erfarenheter av dopningsförebyggande insatser samt uppfattningar om vad som möjliggör respektive hindrar det dopningsförebyggande arbetet ur Polisens perspektiv.

METOD

Rekrytering av intervjupersoner

Ett urval av poliser som tagit del av ovan nämnda digitala dopningsutbildning under 2021 och därefter deltagit i en insats på gym kontaktades i november samma år med en förfrågan om att delta i en intervjustudie, s.k. ändamålsenligt urval (24). Potentiella intervjupersoner kontaktades först via mejl där de informerades om studiens syfte, hur intervjuerna skulle gå till, att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst och att data endast hanteras av behöriga personer samt presenteras i aggregerad form så att enskilda informanter inte kan identifieras. Efter inhämtat samtycke bokades tid för en intervju och varje informant försågs med en unik sifferkod som i senare sammanställning av materialet representerar informanten. Intervjuerna genomfördes under perioden december 2021 till och med maj 2022. Det slutliga antalet informanter var 15. Bakgrundsinformation om informanterna presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Bakgrundsuppgifter om informanterna

		N
Yrkeserfarenhet	1-3 år	2
	4-10 år	7
	Över 10 år	6
Kön	Kvinna	6
	Man	9
Region	Bergslagen	1
	Mitt	1
	Nord	2
	Stockholm	2
	Syd	2
	Väst	5
	Öst	2
Roll	Förundersökningsledare	1
	Kommunpolis	2
	Ingripande	3
	Områdespolis (inkl chef)	8
	Utredare	1

Semistrukturerade intervjuer

STADs medarbetare tog fram en semistrukturerad intervjuguide som pilottestades och användes vid intervjuerna som genomfördes av en av forskarna (PK). Intervjuerna genomfördes via zoom, spelades in och transkriberades ordagrant för senare analys. När 15 intervjuer genomförts bedömdes att ingen eller mycket lite ny relevant information skulle kunna inhämtas genom ytterligare intervjuer och intervjuprocessen avslutades. Intervjuerna tog i genomsnitt 39 minuter.

Dataanalys och sammanställning av resultat

Kvalitativ innehållsanalys, inspirerad av Hsieh & Shannon (52) och Granheim & Lundman (53), användes för att analysera intervjumaterialet. För att öka tillförlitligheten i den analytiska processen användes ett teambaserat tillvägagångssätt (54) som utnyttjade den breda expertisen i forskargruppen. Inledningsvis importerades de transkriberade intervjuerna i programmet NVivo 12 för att underlätta strukturering och analys av materialet. En av forskarna (PK) läste upprepade gånger igenom intervjuerna för att identifiera meningsfulla utsagor som kunde grupperas i preliminära koder, kategorier och nyckelkoncept. Intervjufrågorna och en viss förförståelse var vägledande i denna procedur (sk, riktad innehållsanalys) (25). Exempel i analysprocessen illustreras i tabell 2.

Tabell 2. Exempel på analys

Utsaga	Kondenserad utsaga	Kod	Kategori	Nyckelkoncept
<i>Genom bra ledarskap och genom att upplysa om varför [vi ska arbeta mot dopning], kommer man kunna jobba mot det (dopning) mer effektivt.</i>	Om personer i ledande funktion stödjer och motiverar dopningsarbetet kan effektiviteten öka.	Ledarskap	Organisatoriska faktorer	Möjlighet

Ett kodschema för intervjumaterialet utarbetades av PK och presenterades för en annan forskare (AS) som oberoende testade schemat på fem intervjuer. Enigheten mellan de båda kodarna var stor och inga förändringar av schemat behövde göras. De övriga i forskarteamet fick ta del av innehållet och enades om det befintliga kodschemat med fyra kategorier och 21 koder, kopplade till nyckelkoncepten "Möjligheter" respektive "Hinder", som är framställt i tabell 3.

Tabell 3. Kodschema för intervjumaterialet

Kategorier	Dopning som samhällsproblem	Insatser på gym	Organisatoriska faktorer	Externa faktorer	Nyckelkoncept
Koder	Omfattning	Förekomst	Resursallokering	Politiskt/samhällsintresse	Möjligheter/Hinder
	Negativa hälsoeffekter	Förarbete	Samverkan	Lagar, regler och praxis	
	Våld	Kontakt med gym	Kunskap/kompetens	Polisutbildning	
	Skeva skönhetsideal	Upptäckt	Motivation	Kommunstorlek	
	Organiserad brottslighet	Insamling av bevis	Ledarskap och mandat	Andra arenor	
	Strategiskt mediaarbete				

RESULTAT

Informantgruppen utgjordes slutligen av nio män och sex kvinnor, representerande samtliga polisregioner och med varierande erfarenhet och funktion, se tabell 1.

Innehållsanalysen resulterade i fyra kategorier och 21 koder kopplade till nyckelkoncepten möjligheter och hinder, se tabell 2. Resultatet presenteras nedan i enlighet med de fyra kategorierna. Siffrorna i parentes i anslutning till citaten representerar olika informanter (1-15).

Dopning som samhällsproblem

I analyskategorin "Dopning som samhällsproblem" återfinns utsagor som rör omfattningen av dopning, negativa hälsoeffekter, våld, skeva skönhetsideal samt

organiserad brottslighet. Alla informanter, med något undantag, betraktar dopning som ett samhällsproblem. De flesta upplever också att det är relativt vanligt, vilket är en uppfattning som verkar ha förstärkts genom deltagande i dopningsutbildningen och det dopningsförebyggande arbetet i samarbete med gym.

”Det blev väldigt tydligt att det här är vanligt förekommande. Så fort vi klev in på ett gym kunde man lätt identifiera flera stycken som var under påverkan av dopningspreparat.” (4)

Även det reguljära polisarbetet tycks bidra till en känsla av att dopning är ganska vanligt genom att dopningsanvändning kan upptäckas i samband med att polisen hanterat annan brottslighet, så som narkotikabrott och våldsbrott.

”Det problematiska är väl att det finns mycket bakomliggande faktorer med våldsbrott, gängkriminalitet och så. Vi vet att det är kriminella som säljer och distribuerar det [dopningspreparat][...] Vi snubblar över dopning när vi utreder andra brott, först och främst narkotikabrott och i vissa fall vid våld i nära relationer.” (14)

Att dopning är problematiskt ur ett samhällsperspektiv motiverar informanterna med att hälsan påverkas negativt, inte minst den psykiska, men också att dopning genererar aggressiva handlingar riktade mot andra personer.

”Människor som använder det här [dopningspreparat] riskerar att fara illa och får aggressionsproblem mot andra personer, flickvänner och partners.” (2)

”Det är tydligt inom polisen att i flera dödsfall som har skett i hemmet när kvinnor blivit mördade, så har männen haft dopningspreparat. Därav tycker jag det är jätteviktigt att vi arbetar mot det, när det har en sån farlig effekt.” (15)

”Dessutom blir effekten av dopningsbruk att man tappar hämningar och blir aggressiv, dels ute på stan men också i nära relationer. Utifrån de aspekterna anser jag att det är ett samhällsproblem”. (4)

”De [som använt dopningspreparat] är ju inte roliga att ha att göra med för de är ju tränade i grunden och har ju blivit förstörda av dopning i grunden.” (3)

Ett annat samhällsproblem som genereras av dopning, som lyfts fram av informanterna, rör de dopningsframställda skönhetsideal som etableras genom omfattande exponering av dopade kroppar i sociala medier.

”Det är främst yngre män, 20-30 år, som [dopar sig] för att se stora och vackra ut.” (6)

Detta upplevs som särskilt oroande med tanke på att unga personer kan dras med i en strävan efter att uppnå ett utseende som är omöjligt att träna sig till utan olagliga preparat. Detta utan att förstå vidden av vad användning av dopningspreparat kan leda till på längre sikt.

”Ungdomarna förstår inte vilka följder det kan få när de blir äldre.” (3)

Många av informanterna kopplar vidare ihop dopning med samhällets problem med organiserad brottslighet och kriminella nätverk. Försäljning av dopningspreparat kan ge inkomster till kriminella nätverk som kan använda pengarna till bland annat vapeninköp enligt en av informanterna. Eget bruk av dopning bland kriminella personer kan också bidra till ett ökat självförtroende och mindre empati för offret inför att våldshandlingar ska begås.

”Man har det [dopningspreparat] i gängmiljö för att begå våldsbrott. [...] Man flyttar sina gränser och får en grandiosare självbild.” (1)

”Man använder det [bland nätverkskriminella] för att få ett våldskapital, för att empatin försvinner.” (15)

I det sammanhanget figurerar även gymmen som en potentiell arena för planering av dessa transaktioner.

”Jag anser också att gymmen är en arena för kriminella nätverk, en inkomstkälla för organiserad brottslighet”. (4)

Insatser på gym

I analyskategorin ”Insatser på gym” återfinns utsagor som rör förekomst av insatser, förarbete, kontakt med gym, upptäckt av dopningsbrott, ”att bygga case” samt aktivt strategiskt arbete med media. Informanterna indikerar att det på vissa håll i landet saknas samverkan och samverkansavtal mellan Polis och gym men att utbildningen aktualiserat detta och att Polisen på flera håll börjat arbeta med särskilt förberedda insatser.

”Jag är inte säker på om det, utöver den [insatsen i X kommun], har varit någon insats under mina 15 år. [...] Vi har ingen etablerad kontakt med gym.” (3)

”På min station arbetar vi inte mot dopning, vi besöker inte gymmen och gör inte riktade insatser, men jag har varit med på en insats i [X kommun].” (4)

För att förbereda en särskild insats och underlätta upptäckt av personer på gym som använder dopningspreparat används bland annat sociala medier, så som Instagram, där många kroppsbyggare lägger ut bilder på sig själva.

”Det räcker med att jag går ut på Instagram och ser vad som bombarderas ut. De flesta som figurerar där använder någon form av dopning. Det är svårt att se ut så där annars.” (6)

Det förekommer också att personal på gym kontaktar Polisen och meddelar att de misstänker att vissa av de som tränar där använder dopningspreparat. En god kontakt med gymmen reguljärt och i samband med insatser framhålls som väldigt viktigt för att insatserna ska fungera.

”Om de [gymmen] inte är positiva till att vi klampar in där så kommer det inte att fungera i längden.” (1)

En insats med poliser som går in på gym eller står utanför för att kontrollera misstänkta föregås ofta av att civila poliser själva går in och tränar på anläggningen i syfte att upptäcka personer som kan misstänkas för dopningsbrott. En del poliser har av gymmen fått egna gymkort för att underlätta detta.

”De som driver träningsanläggningar vill själva att vi kommer. Jag har fått eget passerkort så det har underlättat förstås.” (6)

För att samla bevis som underlag för åtal för dopningsbrott inleds i regel, i anslutning till träningslokalen, ett samtal med den person man misstänker använder dopningspreparat. Personen kan bli ombedd att lämna urinprov som sedan analyseras med avseende på olagliga substanser. Ibland genomförs även husrannsakan för att utröna innehav av dopningspreparat. Inte sällan hittas då olika former av kosttillskott som kan innehålla otillåtna substanser. Huruvida den misstänkte vet om det eller inte kan dock vara svårt att avgöra.

”Det finns exempel på folk som köpt kosttillskott och så har det funnits otillåtna preparat i det.” (6)

De flesta informanter ser inte kosttillskott som ett stort problem, utöver att det kan vara svårt vid exempelvis husrannsakan att veta om de innehåller otillåtna substanser, men menar att det förstås är problematiskt även för användarna om oseriösa producenter blandar i otillåtna substanser utan att deklarerat det på förpackningen.

I vilken mån bevisen som samlas in av polisen vid upptäckt av dopning håller vid senare prövning i domstol är enligt informanterna svårt att veta eftersom polisen inte regelmässigt inhämtar eller får återkoppling av den typen av information om enskilda fall.

”Vi följer inte upp våra egna ärenden. I vilken mån det leder till dom och straff vet man egentligen inte.” (4)

En del poliser efterfrågar dock aktivt själva information om hur processen mot åtal och dom fortskrider.

”Jag tittade precis förra veckan om det kommit in några urinprover än.” (15)

För att uppmärksamma samhället på dopningsproblematiken och för att visa att det är risk för att åka fast om man dopar sig brukar insatserna på gym kombineras med information om insatsen via olika mediekkanaler och genom strategiskt mediaarbete, dvs. att man själv kontaktar t.ex. de lokala tidnings- eller radioredaktionerna. Hur detta läggs upp och i vilken omfattning det görs varierar dock enligt informanterna.

”Vi använder oss mycket av sociala medier, så efter insatsen lade vi ut att vi hade gjort insatser på flera gym i [X kommun] i ett brottsförebyggande perspektiv. Vi vill vara synliga.” (14)

”En av insatsledarna var med i både radio och den lokala tidningen.” (4)

”Jag tror bara att det lades ut på polisens Instagram att det hade varit en insats.” (3)

Informanterna beskriver kontakten med gym, i den mån den finns, som positiv.

”Och jag tror på, dels samverkan med gymmen, för jag har sett på riktigt hur den här samverkan ser ut. Gymägarna och de som arbetar där, de vill inte ha dopingpreparat i sina anläggningar. Så de hör av sig till polisen och förklarar att ’nu har vi en här som tränar här hos oss, och vi tror att han dopar sig.’” (4)

Organisatoriska faktorer

I analyskategorin ”Organisatoriska faktorer” återfinns utsagor som rör resursallokering, samverkan, kunskap/kompetens, motivation, ledarskap och mandat. Informanternas uppfattning om resursallokering varierar och återspeglar sannolikt olika förhållanden i regioner och lokalpolisområden. Ett framträdande intryck är att frågan i de flesta lokalpolisområden kommit upp på dagordningen ganska nyligen och att man nu arbetar för att öka insatserna.

”Det känns som att det är ett område som ha varit lite eftersatt och att det kanske inte setts som något bekymmer. Men sedan det startat med insatser i [X kommun] har det blivit tydligt att det är utbrett.” (6)

”Dopningarbetet är en del av mycket annat som görs. Det är många olika saker vi ska jobba med, varav dopningen är en, så i det vardagliga arbetet sker det väl om man snubblar över det. Annars får man sätta ihop såna här riktade insatser med förarbete.” (2)

”Under den tiden jag varit verksam som polis har vi nog missat lite från polisens sida och inte lagt så mycket tid och resurser på det men jag ser en positiv utveckling när det gäller engagemang.” (1)

Som beskrivits ovan är samarbete med lokala gym viktigt i det dopningsförebyggande arbetet och för att 100% RHT ska fungera. Flera lokalpolisområden har etablerat samverkan med gym i området och får tips om misstänkta personer.

”Det var gymmen i fråga som vi hade fått tips om att ’här kan det förekomma en del [dopning]’. Så de här personerna var egentligen helt okända för oss innan vi klev in på gymmen. Men vi hade några pass innan då vi arbetade mot dopning kontaktskapande, då vi åkte runt på gymmen i [X kommun]. Och på vissa av gymmen fick vi gymkort så vi kunde komma och gå som vi vill.” (12)

Utöver samverkan med gym föreslår informanterna andra aktörer som polisen kan samverka med, exempelvis andra myndigheter som man kan dela erfarenheter och kunskap med. En av informanterna framhåller möjligheten att samverka med Transportstyrelsen kring möjligheten att dra in körkort för dem som dömts för dopningsbrott.

”Jag arbetar med Transportstyrelsen som kan dra körkort, det är nog mer effektivt än 20 000 kr i böter” (5)

Flera informanter menar att kunskapsbrist gällande dopningsfrågan hindrar både polisedning och medarbetare från att prioritera dopningsförebyggande insatser och medger att också deras egen kunskap tidigare varit begränsad.

”Mycket tror jag är okunskap gällande dopning. [...] Min okunskap har varit jättestor när det gäller dopning.” (3)

Bristande kunskaper kan, vid sidan av nedprioritering av dopningsförebyggande arbete, utgöra ett hinder också när arbete mot dopning väl sker. Poliser ute i verksamheten måste i regel kontakta en förundersökningsledare (FU) för att få tillåtelse att exempelvis provta misstänkta personer. Om FU är mindre väl insatt i dopningsfrågan och hur man kan arbeta vid misstanke om brott försvårar det arbetet.

”Okunskap bland förundersökningsledare är problematiskt. [...] Vi [förundersökningsledarna] har inte så jättestor kunskap när det gäller dopning. Är man osäker så vågar man inte fatta beslut.” (4)

”Sen behöver de [förundersökningsledarna] en mer ingående utbildning för att kunna ta beslut kring misstankar och hur man bygger upp misstankar och hur man kan gå vidare.” (8)

Flera informanter menar att det behövs mer utbildning och kompetensutveckling.

”Jag tycker att det är viktigt att man har någon form av grundutbildning i detta [dopning] så att man väcker ett intresse.” (13)

”Vi behöver öka kunskapen [om dopning]. Man har inte riktade utbildningar på varje station, vilket vi har när det gäller drogtecken.” (4)

Alla informanter uttryckte att den utbildning man erhållit om dopning varit hjälpsam.

”Den [dopningsutbildningen 100% ren hårdträning] gav mer kött på benen och jag känner att jag kan jobba mer aktivt mot det [dopning]. Det är väl framför allt tecken [på dopningsanvändning] och beslutsgången och lite om hur länge det sitter kvar i kroppen.” (3)

”Jag hade en del kunskap innan [utbildningen] men jag tycker att all utbildning och 100% ren hårdträning ger tips och tricks om hur man ska gå tillväga och hur man ska börja. Så länge man har en mall att följa som man har efter den här utbildningen så har man en viss trygghet.” (5)

Coachning av kursdeltagarna efter utbildningen lyftes också fram som viktig då den digitala utbildningen var relativt kort.

Informanterna menar att kunskap och motivation hänger ihop och att det inom polisorganisationen behövs förhöjd kunskap om dopningens skadliga effekter i samhället.

”Sen tror jag att man [inom polismyndigheten] inte ser det som ett så stort problem. Där måste vi jobba med attityder. För jag tror inte att man ser det som ett problem. Man tänker att det är upp till var och en.” (4)

”Men jag tror att det är en blandning av resursfrågan framför allt och kunskapen, att man brister på den. Är man inte trygg i det man kan, så är det svårt att jobba med det.” (13)

En av informanterna såg också möjligheter att genom en motiverad kår involvera områdespoliser som i sitt dagliga arbete skulle kunna besöka gymmen.

”Får man igång ett medarbetardriv och engagerad personal så finns det inget som säger att man inte kan göra det här med våra områdespoliser som kan besöka gymmen.” (4)

Ytterligare en annan betonade just den vardagliga kontakten med gymmen som värdefull i det förebyggande arbetet.

”Att vi besöker gymmen och fotpatrullerar, bara går in och hälsar [...] För det kan ju vara så att de [gymmen] tycker att ”Nisse” är intressant och då kan vi ju åka dit [och ta prov på honom].” (15)

Informanterna själva förefaller väldigt motiverade för det dopningsförebyggande arbetet, vilket kanske är naturligt genom att de i närtid genomfört en utbildning om dopning. Flera av dem erbjöds att gå utbildningen på grund av att de visat intresse för frågan tidigare och önskat att kollegorna ska få ta del av utbildningen. Flera önskar också att man ska satsa mer på dopningsfrågan i deras lokalpolisområde.

”Jag kommer lägga in önskemål om att vi ska köra en sådan här insats [på gym]. Jag hoppas det blir mer regelbundet än vad det har varit och att fler får chansen att gå utbildningen [om dopning].” (3)

”Vi har för få resurser, tycker jag, vi som jobbar mot dopning. Så det krävs lite mer för att kunna vad ska man säga, djupdyka i det här problemen och ta tag i dem ordentligt.” (12)

En tro på arbetets effekter är också framträdande, även om tanken att dopning skulle försvinna helt från samhället inte upplevs som realistisk.

”Jag tror inte vi kommer kunna motverka dopning till 100 procent men jag tror vi kan trycka bort det från den vanliga gymverksamheten och det är det jag tycker är det viktigaste.” (4)

För att det dopningsförebyggande arbetet ska fungera effektivt är ett stödjande ledarskap viktigt enligt informanterna.

”Genom bra ledarskap och genom att upplysa om varför [arbetet är viktigt] kommer man kunna jobba mot det mer effektivt.” (4)

Hur man leder och fördelar arbetet inom organisationen har också betydelse för hur effektivt det dopningsförebyggande arbetet kan utföras. Delegation angående vem som har mandat att besluta gällande provtagning och gripande av misstänkta personer tas upp av flera informanter som menar att det kan vara skillnad mellan hur delegationsordningen ser ut för narkotika- respektive dopningsbrott.

”Vi som har jobbat länge har egen delegation på narkotika men det har vi inte på dopning och det hade ju underlättat. [...] Det krånglar ju till det lite.” (3)

”Jag tror att det skulle vara lättare ifall man, precis som när det gäller ringa narkotikabrott, är FU-ledare och själv fattar besluten om att man ska ta med sig personen på kroppsbesiktning. Att det skulle vara lättare ifall man även fick göra

det när det gäller steroider. Det vill säga att man inte ska behöva övertyga någon annan att man har rätt uppfattning.” (9)

Externa faktorer

I analyskategorin externa faktorer återfinns utsagor som rör politiskt- och samhällsintresse, lagar, regler och praxis, polisutbildningen, kommunstorlek samt andra arenor. Flera informanter lyfter fram vikten av att dopningsfrågan finns på agendan i samhället för att det dopningsförebyggande arbetet ska kunna fungera. En av informanterna menar att mer forskning och kunskap om dopningens koppling till annan brottslighet kan främja ett intresse för att prioritera frågan.

”I vissa forskningsstudier [nämns] just kopplingen mellan grövre våldsbrott och brott i nära relation och doping. Och det skulle jag verkligen vilja se att man gjorde en ännu mer grundlig forskning kring, och tittade på. För ett av de viktigaste områdena som vi jobbar mot är våld i nära relation.” (4)

Vid de insatser som görs på gym sker ofta aktiva kontakter med media genom strategiskt mediaarbete, för att öka samhällets uppmärksamhet på frågan. Att frågan blir medial ses som en möjlighet att stärka arbetet mot dopning.

”Jag tror att det [faktorer som främjar möjligheten att arbeta mot dopning] är en kombination av att det blir medialt och att det diskuteras inom myndigheten så att man kan komma åt hälsoproblematiken kring unga människor som dras in i missbruk och förstör sina kroppar och kan hamna i missbruk och kriminalitet.” (5)

Polisens hantering av upptäckt och bevisinsamling för senare lagföring styrs av lagar, regler och praxis, bland annat kring delegation, vilket berörts ovan. Möjligheten att samla bevis ökar med brottets straffvärde och det förekommer även resonemang om att högre straff skulle avskräcka personer från att bruka dopning.

”Min uppfattning är att ju strängare straff som är kopplat till ett brott desto mer drar sig folk för att begå det.” (2)

”Ta bort straffrabatten! Det ska bli svårare att begå brott. [...] Är det lindrigare straff kanske man faller tillbaka. [...] Många som vi pratar med säger att 'jag kan göra det här för jag får ju inget för det, jag får böter typ 2000 spänn.' [...] Det blir inga konsekvenser för dem.” (13)

En av informanterna menar att både dopnings- och narkotikalagstiftningen borde ses över på grund av att de är föråldrade.

”Jag tycker väl att vår lagstiftning generellt, överlag, måste ses över. Den är väldigt föråldrad. [...] Både med doping och narkotika och mycket annat också givetvis. [...]. Man borde ta bort straffrabatterna.” (13)

Det är dock få av informanterna som efterlyser eller betonar behovet av skarpare verktyg i det dopningsförebyggande arbetet, snarare mer tid för att utföra det.

”Jag tycker vi har de verktyg vi behöver. [...] Utan det är mer att man ska få tiden att räcka till, bland allt annat vi ska göra.” (2)

”Jag anser ju att man kan likställa byggstensarbetet med dopning och narkotika. [...] Men man måste veta var man ska titta och vad man ska fråga. [...] Det bygger nog mer på intresserade medarbetare än att det är någon arbetsmetod som sticker ut eller att lagstiftningen är komplicerad. Det känner jag inte är några hinder i alla fall. [...] Vi jobbar med misstankar och jobbar man med misstankar ska man egentligen inte bry sig om straffvärdet för det är inte vår arbetsuppgift.” (11)

Dock upplever en del informanter att det är omständligt att behöva kontakta förundersökningsledare vid ingripanden, vilket berörts ovan. En annan försvårande omständighet är också att poliser kan hamna i väldigt tidsödande situationer om misstänkta personer vägrar, eller tar lång tid på sig för att prestera ett urinprov för kontroll. Några informanter menar att det skulle underlätta om det i stället för urinprov gick att ta ett blodprov för att styrka misstanken om dopningsbrott.

”Alltså, om man kunde hitta de här substanserna i blodet, så hade det varit lättare för vår del, för då blir vi inte lika bundna av just urinprov.” (10)

En annan extern omständighet som påverkar möjligheten att arbeta dopningsförebyggande är i vilken mån grundutbildningen på polishögskolan rustar blivande poliser för detta. Brister i grundutbildningen verkar ha funnits åtminstone längre tillbaka i tiden.

”Det var inte mycket [dopningsundervisning på grundutbildningen] men vi hade dopningsutbildning. Jag tror den utbildningen låg i narkotika...drogutbildningen. Men det var en liten del i den utbildningen men inte mycket, nej.” (7)

Ytterligare en faktor som kan försvåra Polisens arbete är storleken på den ort man verkar i. På små orter blir polisen lokalkändisar och har svårt att gå in på gym för att spana civilt.

”De [invånarna] vet ju vilka vi är om vi går in på ett gym.” (3)

Ett sätt att komma runt detta kan vara att byta område med varandra inom regionen.

”Inom [X region] har vi många stationer vi skulle kunna byta med.” (3)

För ett bredare dopningsförebyggande arbete i samhället behöver även andra yrkeskategorier utbildas enligt informanterna.

”Jag tror på att vi behöver utbilda fler bland oss som arbetar med människor i samhället. [...]. Förebyggande insatser behöver verkligen inte bara vara polisen som gör.” (4)

”Vi har försökt bredda oss så mycket som möjligt. [...] Välkomna alla som vill, skolor och så. [...] Kan vi samarbeta med andra får vi en bredare slagkraft.” (10)

Andra förslag på dopningsförebyggande åtgärder som inte ligger inom ramen för Polisens uppdrag är idrottares möjlighet att ställa krav på sina sponsorer, dvs, att idrottare kollar upp att deras sponsorer tar avstånd från dopning. Ett annat förslag är att låta företag som marknadsför kosttillskott tydligt deklarerat att de är emot dopningspreparat.

”Kanske kan man jobba med kommunikation på webbplatser med kosttillskott [...] så att de marknadsför sig med rena produkter och att de är mot dopningspreparat.” (4)

Andra arenor som föreslås kunna arbeta dopningsförebyggande är primärvård, psykiatri, idrottsrörelsen samt skolan.

”Jag tänker väl att man kan jobba, alltså med dopingpreparat, på många fronter, i skolor till exempel. Jobba mycket där, jobba mycket med skolorna, idrott, till exempel att man pratar om det på idrottslektioner.” (13)

Problemet med information till olika målgrupper tas också upp i intervjuerna, dvs. på vilket sätt kan myndigheter och samhälle nå ut med information till målgruppen utan att det får motsatt effekt.

”Information tycker inte jag är fel. Det är ju så med mycket – ibland ska vi informera och ibland väcker det mer nyfikenhet men jag tror att det kan avskräcka någon i alla fall.” (3)

DISKUSSION

Syftet med studien var att identifiera möjligheter och hinder för ett effektivt dopningsförebyggande arbete ur Polisens perspektiv. Nedan diskuteras resultatet i relation till tidigare studier och utifrån hur hinder kan undanröjas och möjligheter tillvaratas för att effektivisera det dopningsförebyggande arbetet.

Möjligheter

Möjligheter för ett effektivt dopningsförebyggande arbete återfinns i erkännandet av dopning som ett samhällsproblem, mobilisering av nyckelaktörer, en motiverad polisedning och poliser, adekvat resursallokering, samverkan mellan polisen, gym och andra myndigheter samt kompetensutveckling för poliser och andra relevanta professioner. Sammanfattningsvis uppfattar informanterna dopning som ett

samhällsproblem, på så sätt att det är relativt utbrett och innebär en rad hälsomässiga och sociala konsekvenser. Kännedom om förekomst, hälsokonsekvenser och dopningens koppling till våld i nära relationer och i andra sammanhang, skeva skönhetsideal och inte minst kopplingen till organiserad brottslighet kan enligt informanterna mobilisera nyckelaktörer inom och utanför polisorganisationen. Detta genom att denna kunskap motiverar ledare och chefer att allokera adekvata resurser, vilket är en viktig organisatorisk faktor för framgångsrik implementering av insatser (22). Informanterna menar vidare att dopningsförebyggande arbete varit eftersatt tidigare och att medvetenheten om dopningens konsekvenser inte är lika hög hos alla inom polismyndigheten eller i det omgivande samhället. För att öka medvetenheten om dopningsproblemet föreslår informanterna bland annat ytterligare forskning om dopningens koppling till annan brottslighet. Studier skulle mot bakgrund av vad som uttryckts i denna studie kunna fokusera på exempelvis hur vanligt dopning är i samband med våldsbrott.

I den mån skadliga effekter av dopning är okända för beslutsfattare kan strategiskt mediaarbete fylla en funktion för att öka samhällets intresse för arbetet regionalt och lokalt, vilket är viktigt för externa stödjande strukturer (22, 23). Sådana aktiviteter utgör en naturlig komponent när insatser på gym genomförs. Av intervjuerna framgår att strategiskt mediaarbete sker i varierande grad och kanske skulle ett stöd kring detta vara en möjlighet att ytterligare sätta ljus på dopningsfrågan.

Att etablera och vidmakthålla en god kontakt med gym utgör också en möjlighet för ett effektivt dopningsförebyggande arbete. Att respektive lokalpolisområde poliser skriver samverkansavtal med gymmen, får egna gymkort och besöker gymmen för att prata med personal och även kommunicera med besökarna utgör en god grund för en sådan relation. I polisregioner med många små orter kan en samverkan mellan polisområden upprättas så att poliser civilt kan besöka varandras gym för att undgå att kännas igen av dem som tränar på gymmen. Vidare kan synergieffekter i det dopningsförebyggande arbetet uppnås genom myndighetssamverkan med informationsutbyte och samverkan kring påföljder av dopningsbrott. En av informanterna lyfte fram Transportstyrelsens möjlighet att dra in körkort i samband med dopningsbrott, vilket skulle kunna ge en mer kännbar konsekvens än böter. Andra samverkansparter som kan generera synergieffekter är Tullverk och Postleverantörer samt Antidopning Sverige. Dessa aktörer togs dock inte upp uttryckligen av informanterna.

Intervjumaterialet ger också, i linje med tidigare forskning, stöd för att utbildning och kompetensutveckling är en viktig komponent för att effektivisera det dopningsförebyggande arbetet (22). Informanterna lyfter fram både kunskapshöjande och motiverande aspekter av den digitala utbildning de just gått, samtidigt som de påpekar bristande kunskap om dopning på ledningsnivå inom polisorganisationen och vikten av att blivande poliser på sin grundutbildning rustas för att arbeta dopningsförebyggande. Dessutom föreslogs dopningsutbildning för förundersökningsledare. För att ytterligare öka kunskapen om hur man kan arbeta effektivt mot dopning skulle återkoppling till Polisen om huruvida insamlat bevismaterial

ledde till åtal, och lagföring av misstänkta personer kunna utvecklas. En av informanterna menade att det inte förekommer systematisk återkoppling kring vad åtgärderna i samband med upptäckt av misstänkta för dopningsbrott resulterar i. Informanterna lyfte också fram potentialen i att engagera andra professioner som möter unga i sitt arbete i det dopningsförebyggande arbetet. Arenor utanför Polismyndigheten som föreslogs var exempelvis primärvård, psykiatri, idrottsrörelse och skolan. Att arbeta primärpreventivt mot dopning i skolan har stöd i en ny systematisk forskningsöversikt om metoder för att förebygga dopning bland unga (26). För att rusta olika professioner för dopningsförebyggande arbete kan utbildningsinsatser om dopning behöva tas fram. Vidare föreslogs åtgärder mot företag som marknadsför kosttillskott så att de tydligt ställer sig bakom dopningsfria produkter. I vilken mån lagstiftning kring kontroll av kosttillskott behöver skärpas är en öppen fråga men utifrån vad informanterna iakttagit i samband med exempelvis husrannsakingar verkar det många gånger oklart vilka substanser som saluförs som "kosttillskott". Mot bakgrund av kopplingen mellan dopning och våld i nära relationer som informanterna lyft fram framstår även socialtjänsten som en viktig aktör att involvera i det dopningsförebyggande arbetet.

Hinder

Hinder för ett effektivt dopningsförebyggande arbete är bristande kunskap om dopning, tidsödande processer kring upptäckt och insamlande av bevismaterial vid dopningsbrott, samt konkurrerande arbetsuppgifter för poliser.

Ett av hindren för ett effektivt dopningsförebyggande arbete är bristande kunskap, vilket mot bakgrund av tidigare forskning framstår som ett centralt hinder för att uppnå ett effektivt dopningsförebyggande arbete (22, 23). Det är tydligt att kunskap om dopning och dess konsekvenser behöver öka, både inom och utanför polisorganisationen. Att stärka grundutbildningen samt erbjuda fortbildning både för poliser och för andra yrkesgrupper framstår därför som en viktig insats.

Vidare angav informanterna att tidsödande processer kring upptäckt och insamlande av bevismaterial vid dopningsbrott utgjorde ett hinder i arbetet. Att invänta att en misstänkt person lämnar urinprov är tidsödande och kan ibland sluta med att man får släppa misstänkta personer utan att de presterat något prov. Polisen får i regel bara kvarhålla personer i sex timmar, vilket innebär en reell möjlighet för den misstänkte att vägra lämna urinprov. Att istället kunna ta blodprov skulle kunna underlätta processen om den tekniska möjligheten finns. En del informanter lyfte också fram att frånvaron av delegation av mandat att besluta om provtagning och gripande till poliser i yttre tjänst kan vara hindrande, särskilt om den förundersökningsledare som har mandatet och som måste kontaktas har bristande kunskaper om dopning.

Informanterna påpekade också att resursbrist och konkurrerande arbetsuppgifter är ett hinder, vilket är en omständighet som uppmärksammats inom generell implementationsforskning (22) och även i en studie bland Europeiska nyckelaktörer inom motionsidrotten (27). I studien bland europeiska nyckelaktörer uppgavs de viktigaste hindren för implementering av preventionsinsatser inom europeisk

motionsidrott vara brist på finansiella och personella resurser, frånvaro av samverkan mellan nyckelaktörer samt brist på "good practice" (27). I föreliggande studie verkar samverkan mellan nyckelaktörer, dvs. Polis och gym, inte vara ett framträdande hinder, snarare tvärtom, med förbehåll för att det kan se annorlunda ut i områden där polisen inte gått en dopningsutbildning. Avsaknad av "good practice" (verksam metod) var inte heller något som nämndes av informanterna i denna studie. Intrycket var i stället att man så att säga tror på sin metod.

Styrkor och svagheter

Studien har en rad styrkor som bör lyftas fram. Den baseras på ett intervjuer med informanter som representerar en stor spridning beträffande polisregion, erfarenhet som polis, funktion och kön. Vidare användes en teambaserad analysprocess för att säkerställa tillförlitligheten i resultaten. Studien har också svagheter. En av dessa är att rekrytering på frivillig väg innebär risk för ett snedvridet urval på grund av att personer som vill delta på väsentliga punkter kan skilja sig från personer som avstår. I en intervjusituation finns dessutom en risk att informanten svarar på ett sätt som hen tror förväntas av den som intervjuar (28).

Slutsats

Det dopningsförebyggande arbetet bör kunna effektiviseras genom att ta tillvara befintliga möjligheter och undanröja kvarstående hinder. Studiens resultat utgör grund för en rad rekommendationer kopplade till polisens organisation och omgivande samhälle.

Rekommendationer:

- Samverkan mellan lokala polisområden bör utvecklas för utbyte av erfarenheter och möjlighet att stödja varandras arbete.
- Samverkan mellan polisen och andra relevanta myndigheter bör förbättras för ömsesidig kompetensutveckling och utformning av effektiva incitament att avstå från dopning.
- En förtroendefull kontakt mellan Polisen och gym bör främjas och samverkansavtal mellan lokalpolisområden och gym upprättas
- Inrättande av standardiserad fortutbildning om dopning för flera olika grupper, såsom polischefer, förundersökningsledare och poliser i yttre tjänst bör övervägas.
- Tillräckliga resurser för dopningsförebyggande arbete bör avsättas.
- Polischefers och medarbetares motivation att arbeta dopningsförebyggande bör tillvaratas och främjas inom organisationen.
- Dopningsutbildning för andra professioner som är i kontakt med unga, exempelvis inom vård, skola, idrottsrörelse och socialtjänst kan utvecklas och implementeras.

- Tekniska möjligheter att snabbare och effektivare samla bevis för åtal vid dopningsbrott bör ses över samt möjlighet till återkoppling till polisen för att främja lärande och erfarenhetsuppbyggnad.
- Översyn av dopningslagstiftningen, inklusive påföljder, samt eventuell ändring av delegationsordningen för att underlätta arbete i yttre tjänst kan övervägas.
- Översyn av lagstiftningen om kontroll av kosttillskott kan övervägas.
- Polis och andra nyckelaktörer bör arbeta strategiskt via press och andra medier för att uppmärksamma beslutsfattare och allmänhet på dopningsfrågan och vilka problem som är kopplade till den.
- Studier om förekomsten av dopningsanvändning vid våldsbrott kan med fördel genomföras för att uppmärksamma dopningens roll i dessa sammanhang.

REFERENSER

1. Sagoe D, Molde H, Andreassen CS, Torsheim T, Pallesen S. The global epidemiology of anabolic-androgenic steroid use: a meta-analysis and meta-regression analysis. *Ann Epidemiol.* 2014;24(5):383-98.
2. Sjöqvist F, Garle M, Rane A. Use of doping agents, particularly anabolic steroids, in sports and society. *Lancet (London, England).* 2008;371(9627):1872-82.
3. Sagoe D, Torsheim Tr, Molde H, Andreassen CS, Pallesen S. Anabolic-Androgenic Steroid use in the Nordic Countries: A Meta-Analysis and Meta-Regression Analysis. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs.* 2015;32(1):7-20.
4. Bates G, Vinther AS. Applying insights from implementation and intervention science to improve the evidence base on image and performance-enhancing drugs (IPEdS) interventions. *Performance Enhancement & Health.* 2021;9(2):100193.
5. Lag om förbud mot vissa dopningsmedel (1991:1969), (1991).
6. Beaver KM, Vaughn MG, Delisi M, Wright JP. Anabolic-androgenic steroid use and involvement in violent behavior in a nationally representative sample of young adult males in the United States. *Am J Public Health.* 2008;98(12):2185-7.
7. Lundholm L, Frisell T, Lichtenstein P, Långström N. Anabolic androgenic steroids and violent offending: confounding by polysubstance abuse among 10,365 general population men. *Addiction.* 2015;110(1):100-8.
8. Kanayama G, Brower KJ, Wood RI, Hudson JI, Pope HG, Jr. Anabolic-androgenic steroid dependence: an emerging disorder. *Addiction.* 2009;104(12):1966-78.
9. Kanayama G, Hudson JI, Pope HG, Jr. Long-term psychiatric and medical consequences of anabolic-androgenic steroid abuse: a looming public health concern? *Drug Alcohol Depend.* 2008;98(1-2):1-12.
10. Kanayama G, Hudson JI, Pope HG. Illicit anabolic-androgenic steroid use. *Horm Behav.* 2010;58.
11. van Amsterdam J, Opperhuizen A, Hartgens F. Adverse health effects of anabolic-androgenic steroids. *Regulatory Toxicology and Pharmacology.* 2010;57(1):117-23.
12. Mhillaj E, Morgese MG, Tucci P, Bove M, Schiavone S, Trabace L. Effects of anabolic-androgens on brain reward function. *Frontiers in Neuroscience.* 2015;9:295.
13. Irving L, Wall M, Neumark-Sztainer D, Story M. Steroid use among adolescents: Findings from Project EAT. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine.* 2002;30:243-52.
14. Skolelevers drogvanor 2019. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning; 2019.
15. Folkhälsomyndigheten. Så här används dopningsmedel i Sverige 2020 [Available from: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/bruk/dopningsmedel-och-dess-anvandning/sa-har-anvands-dopningsmedel-i-sverige/>].
16. Molero Y, Gripenberg J, Bakshi AS. Effectiveness and implementation of a community-based prevention programme targeting anabolic androgenic steroid use in gyms: study protocol of a quasi-experimental control group study. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation.* 2016;8.
17. Wallin E, Gripenberg J, Andréasson S. Overserving at licensed premises in Stockholm: effects of a community action program. *J Stud Alcohol.* 2005;66(6):806-14.

18. Wallin E, Norström T, Andréasson S. Effects of a community action programme on responsible beverage service (RBS). *Nordisk Alkohol Narkotikatidskrift*. 2003;20:97-100.
19. Månsdotter AM, Rydberg MK, Wallin E, Lindholm LA, Andréasson S. A cost-effectiveness analysis of alcohol prevention targeting licensed premises. *Eur J Public Health*. 2007;17(6):618-23.
20. Gripenberg-Abdon J, Wallin E, Andréasson S. Long-term effects of a community-based intervention: 5-year follow-up of 'Clubs against Drugs'. *Addiction*. 2011;106(11):1997-2004.
21. Gripenberg J, Wallin E, Andreasson S. Effects of a community-based drug use prevention program targeting licensed premises. *Substance Use & Misuse*. 2007;42(12-13):1883-98.
22. Fixsen DL, Naoom SF, Blase KA, Friedman RM. *Implementation research: a synthesis of the literature*. 2005.
23. Scaccia JP, Cook BS, Lamont A, Wandersman A, Castellow J, Katz J, et al. A practical implementation science heuristic for organizational readiness: $R = MC(2)$. *Journal of Community Psychology*. 2015;43(4):484-501.
24. Palinkas LA, Horwitz SM, Green CA, Wisdom JP, Duan N, Hoagwood K. Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research. *Adm Policy Ment Health*. 2015;42(5):533-44.
25. Hsieh HF, Shannon SE. Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*. 2005;15(9):1277-88.
26. Pöppel K. Efficient Ways to Combat Doping in a Sports Education Context!? A Systematic Review on Doping Prevention Measures Focusing on Young Age Groups. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2021;3.
27. Christiansen AV, Bloodworth A, Ham E, Cox L, Gatterer K, Kjaer R. Forum for anti-doping in recreational sport (FAIR) - Final report (Chapter 3)2019.
28. Edwards A. *The social desirability variable in personality assessment and research*. New York: The Dryden Press; 1957.